

context; an ability and desire to work in a team; oral and written communication; an ability to apply knowledge in practice; understanding the cultures and customs of other countries; an ability to understand the structure of cultural systems.

Multicultural teachers training in Canada includes the study of the nature stereotypes, their role in the formation of prejudice, racism, discrimination and conflict has been set. The content of teacher training has got two components: special (of subjects) and vocational has been pointed. The special role of a teacher in multicultural education in Canada has been emphasized. The importance of a teacher awareness of their own values, attitudes, perception of life and their own prejudices has been outlined.

It is mentioned that extracurricular activity also plays an important role in the development of multicultural professional, as it is an important part of the educational process.

In conclusion the author stresses that the accumulated global pedagogical practice potential solution to the multicultural education problem should actively be used. The issue of the general characteristics of multicultural education in modern school education in Ukraine has been defined among the prospects of further scientific studies.

Key words: *multiculturalism, innovative development, cultural pluralism, diversity, ethnoculturism, identity, interculturalism, integration.*

УДК 37.037 (4)

Даріуш Скальські

Академія фізичного виховання у м. Гданськ,
Уманський державний педагогічний
університет імені П. Тичини

ПОНЯТТЯ «ЗДОРОВ'Я» І «РУХ» У БІОЛОГІЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ

У статті визначено підходи до таких понять, як «здоров'я» і «рух», у біологічній концепції фізичного виховання у європейській середній освіті. Розглянуто цілі навчання й виховання в галузі фізичної культури, а також підкреслено важливість індивідуального підходу до формулювання цих цілей для окремої особистості. Розкрито вплив браку рухової діяльності на людське здоров'я, тому наголошено, що для сучасної людини, яка веде переважно сидячий спосіб життя, і внаслідок цього страждає від надмірної ваги і надмірного емоційного збудження, рух є беззаперечною біологічною потребою, як профілактичною, так і терапевтичною. Окреслено особливості практичної реалізації біологічної концепції фізичного виховання в європейській середній освіті.

Ключові слова: *біологічна концепція фізичного виховання, здоров'я, рух, цілі фізичного виховання, рухова активність.*

Постановка проблеми. Фізичне виховання при розгляді із семантичної перспективи означає комплексний процес, який має на меті покращення фізичного стану вихованців. Після довготривалого періоду застосування біотехнічного підходу до проблем фізичного виховання, його теорія почала зміщуватися вбік гуманістичної концепції.

Аналіз актуальних досліджень Теоретичним і практичним узагальненням щодо врахування європейського історичного досвіду фізкультурної освіти присвячені напрацювання західноєвропейських дослідників Б. Крама, Е. Бальца, Р. Наула (концепції фізкультурної освіти в

Європі), Дж. Пфістера (культурні конфронтації в німецькій фізкультурі, шведській гімнастиці й англійському спорті), американських педагогів П. Шемпа (наукове підґрунтя спортивної педагогіки), Дж. Фернандеса-Бальбоа (критичний постмодернізм у гуманістичному русі у фізкультурній освіті та спорті), російських учених В. Столярова (стан і методологічні основи розробки нової теорії фізичного виховання), О. Зданевича, В. Ляха, С. Фірсіна (основні підходи до сучасного фізичного виховання). Серед українських праць, у яких висвітлено теорію та практику організації вищої педагогічної освіти в галузі фізичної культури в різних європейських країнах, є публікації дослідників переважно польської фізкультурної освіти (Н. Долгова, В. Пасічник). У Польщі також досліджують три головні концепції фізичного виховання (М. Демель), окремі аспекти розвитку фізкультурної освіти (Л. Денисюк, К. Фіделюс, М. Кравчик), загальні положення теорії фізичного виховання (З. Гілевич, Г. Грабовський, А. Каліновський, З. Жуковська та ін.)

Чимало дослідників історії фізкультурної освіти розвивають думку Б. Крама, який виокремлює такі концепції фізкультурної освіти: біологічна концепція фізичної підготовки; педагогічна концепція освіти через рух; персоналістична концепція рухової освіти; конформістська концепція спортивної соціалізації; критично-конструктивістська концепція рухової соціалізації [2, 89; 1, 522].

Метою цієї статті є розгляд біологічної концепції фізкультурної освіти через її головні поняття – «здоров'я» та «рух».

Методи дослідження. Аналіз наукових підходів до розуміння поняття «біологічна концепція фізкультурної освіти», аналіз навчальних програм із подальшою класифікацією з метою поділу на групи за подібністю цілей, синтез – для досягнення цілісного розуміння практичного застосування ідей, запропонованих біологічною концепцією.

Виклад основного матеріалу Сама біологічна концепція фізичного виховання меншою мірою акцентує на вихованні, базуючись переважно на фізичній ознаці. Свою думку щодо такого підходу висловлюють польські дослідники М. Демель і А. Склад: «Б'ємося на двох фронтах: з абіологізмом в педагогіці і з біологізмом у фізичному вихованні. Робимо це в ім'я гуманізму, тобто концепції всебічного розвитку людини» [3, 9].

Біологічна концепція пов'язана з розвитком шведської гімнастики та, як наслідок, її цілі сформульовано через тренування анатомічних і фізіологічних компонентів, які піддаються змінам [2, 89]. Біологічну концепцію у фізичному вихованні слід трактувати як складову цілісного процесу. Науковцем, який сформулював її головні твердження та надав їй цілісного бачення на теренах Польщі, є Єнджей Снядецький. Можна стверджувати, що власне Є. Снядецький одним із перших почав упроваджувати у практику теоретичні узагальнення про метаболізм і перший окреслив життя через форму

існування білка. Згідно з його концепцією, людина є творінням природи, здатним до розвитку суспільної думки.

У цьому формулюванні яскраво проглядається вплив педагогіки Ж.-Ж. Руссо. Мистецтво виховання повинно було наслідувати природу, відповідати їй, не намагаючись виходити за її межі. У підході Є. Снядецького до питань фізичного виховання спостерігається їх відокремленість від позафізичної освіти, яку він трактував як побічні явища. Сьогодні напрями освітніх розвідок у цій проблематиці є полярними, проте навіть ця полярність має тенденцію до синтезу. Дослідження в галузі фізкультурної освіти входять у методологічне поле досліджень культури, моральності, знань і вмінь. Сама біологічна концепція є тим елементом, через який можуть проводити як біологічні, так і педагогічні дослідження фізичної культури.

Здоров'я як засадниче поняття біологічної концепції фізичного виховання

Фізичне виховання – це сфера діяльності, яка повинна бути спрямована на здоров'я, що, у свою чергу, є багатоаспектним. На думку Бохарда (Bouchard) і Шепарда (Shepard) [5], такий підхід розглядається на кількох рівнях:

- морфологічному (будова тіла, жирова тканина та її розміщення, міцність кісток, гнучкість тощо);
- м'язовому (сила напруження м'язів, яка розвивається через витривалість);
- серцево-дихальному (толерантність до фізичного навантаження, максимальна аеробна потужність, механізми метаболічної ефективності);
- моторному (м'язова сила, спритність, координація та швидкість рухів);
- метаболічному (толерантність до глюкози, механізми дії ліпідів і ліпопротеїдів).

Фізичне виховання повинно приносити вихованцю певні біологічні результати. Для прикладу, загальна програма виховання в галузі фізичної культури в Польщі формулює такі цілі: «Метою навчання й виховання в галузі фізичної культури є створення оптимальних умов, які забезпечують дітям і молоді:

- гармонійний фізичний розвиток (через відповідний вибір стимулів, які впливають на риси соматичних систем: серцево-судинної, дихальної та нервової, що стосується згідно з правилами гігієни праці й відпочинку вироблення навиків вмілого використання таких чинників як: вода, повітря, світло, температура, рельєф тощо. У цьому випадку часто йдеться про пристосування організму до життя в урбанізованому промисловому середовищі);

- розвиток психомоторики (через вибір відповідних засобів, які розвивають моторні риси; навчання і вдосконалення різних форм рухової активності, виказ індивідуальних рухових вподобань, інтересів і вмінь учнів);
- розвиток психіки (розвитком через увагу у процесі фізичного виховання індивідуальних рис особистості: властиве співвідношення між фізичним, розумовим і емоційним);
- надання учням необхідних знань у галузі фізичного виховання;
- формування характеру й бажаного життєвого укладу як в індивідуальних, так і групових видах діяльності; соціальна інтеграція; співпраця та спільна діяльність з учителями, батьками та громадою;
- навчання естетики руху (через ритміку й художню експресію, турбота про елегантність постави, красу, гармонію та свободу) [12].

Перший, другий і шостий пункти прямо стосуються принципів, закладених в основу біологічної концепції фізкультурної освіти. На перший погляд інші позиції не мають такого очевидного зв'язку з вищезгаданою концепцією. Тим не менш, у третьому пункті виразно проглядається зв'язок із взаємовпливами думки й тіла, важливості стимулювання розвитку в обох сферах, що повинно служити гомеостазу, необхідному для належного функціонування біологічному організму, який провадить свою суспільну й культурну активність. У свою чергу, четвертий пункт вказує на необхідність надання людині знань, які дадуть змогу обґрунтувати необхідність фізичної активності. У кінцевому рахунку заходи, розроблені в межах цього завдання знову-таки спрямовані на пояснення значення біологічної концепції фізичного виховання.

Сучасні суспільні реформи, які проходять у країнах Європейського Союзу приділяють значну увагу фізичній активності як важливому елементу національних програм підтримки здоров'я. Це наслідок донесення інформації про значення рухової активності для профілактики здоров'я. Коротко кажучи, йдеться про утвердження єдиної для всіх країн думки: жодні ліки не замінять руху, який, за умови правильної організації, позбавить від необхідності приймати ліки.

У цьому контексті у 80-х роках минулого століття з'явилася Концепція фітнесу, пов'язаного зі здоров'ям (Health Related Fitness (H-RF)). У її реалізації взяли участь багато світових організацій, відбувалися міжнародні наукові конгреси, проводилася низка досліджень і експериментів [9, 351].

Результати досліджень вказують на те, що рівень здоров'я особистості й популяції загалом більше визначається рівнем систематичної участі в різних формах фізичної активності, ніж актуальним рівнем тренувальних досягнень. Фізична активність є насправді найпростішим і найрезультативнішим засобом удосконалення всіх компонентів здоров'я. Загальновідомим є також зв'язок між незначною руховою активністю та ожирінням, хворобами хребта, серцево-судинної системи й обміну

речовин [7]. У зв'язку з цим в останні роки постала пропозиція заміни терміну H-RF терміном «Health Related Physical Activity», що українською мовою можна передати як «фізична активність як мірило здоров'я, або «здоров'язбережувальна фізична активність».

Слід підкреслити, що концепція здоров'я наближена до визнаного антропомоторикою поняття «моторні здібності», під якими розуміють структурні й функціональні властивості організму, які визначають рухові можливості людини [5].

Прийняття головних засад концепції H-RF має істотні наслідки для їхньої діагностики. До цього часу в дослідженнях фізичної форми часто застосовували різні рухові тести на діагностику показників здоров'я та повних біологічних можливостей (англ. Positive Health Wellness). У біологічній концепції підкреслюється, що слід відмовитися від застосування в оцінюванні фізичної форми шкали, яка базується виключно на нормі статистичній, визначеній на основі досліджень населення. Натомість слід вказати кожній особистості її актуальні потреби й визначити бажану поведінку [4, 54]. Індивідуальний підхід є особливо доцільним, якщо до уваги взято дійсні цілі фізичного виховання.

Вплив браку рухової діяльності на людське здоров'я

Розвиток техніки, засобів масової інформації та частішого ізолювання людської особистості від природного оточення має значний негативний вплив на її фізичну активність і здоров'я. Найбільш небезпечним здається явище значного обмеження фізичної активності людини. «Рух є біологічною потребою тварин і людей, є елементарною основою психічного та фізичного здоров'я – писала Г. Шварц [13, 223], – в організмах, позбавлених руху розвивається патологічні процеси, ці організми хворіють і швидше старіють. Це пояснюється функцією, яку виконують м'язи в обміні речовин у всьому організмі. Робота м'язів і рух – це не тільки чинники, необхідні для утримання фізичної форми та психо-фізичної продуктивності дорослих осіб, а й надзвичайно важливий чинник розвитку організму, що росте.

Зростання й розвиток не є механічними процесами, які використовують живлення й асиміляцію. Для правильного зростання, для відповідного процесу синтезу живої матерії необхідним є чергування асиміляції та дисиміляції, зміни фаз збудження й гальмування, праці й відпочинку. Ці процеси не можуть правильно відбуватися за умов відсутності руху або обмеженої рухової активності.

Таку високу оцінку руху дають у своїх працях також і науковці В. Романовський і А. Ебергард [11], які стверджують, що рух веде до вдосконалення морфолого-функціональних тканин і органів. Відсутність руху веде до втрати активності тканинами, м'язами, нервами, внутрішніми органами, зменшує кількість кисню в організмі, а також сповільнює обмін речовин. «У період зростання відсутність руху призводить до його

сповільнення, негармонійного розвитку тіла (вади осанки), каліцтва з іншими психофізичними ускладненнями, негативно впливає на розвиток скелету. Відсутність руху призводить до незворотних змін у вигляді надмірного зростання сполучної тканини, відкладення колагену й інших відкладень, які викликають дегенерацію опорно-рухового апарату та внутрішніх органів. Брак руху й фізичної праці пришвидшує інволюцію, зменшуючи активність обміну речовин, підвищенням виведення вапна, фосфору, калію, азоту, натрію. З'являються симптоми атрофії тканин і органів, наприклад, зменшення об'єму серця, явне зниження фізичної витривалості, зниження життєвої активності й максимальної вентиляції легень. Зростає частотність скорочень серця після тренування і навіть у стані спокою, спричинена зменшенням серцевого викиду, збільшенням часу, потрібного на повернення до стану розслаблення. Зменшується об'єм рідин в організмі: крові й позаклітинної рідини [8].

Згідно з Г. Кунським [6], брак руху ускладнює раціональне використання спожитих харчів, сприяє ожирінню та ускладнює його лікування, погіршує периферичний кровообіг, послаблює сухожилля та м'язи, збільшує ризик ушкодження суглобів, знижує імунітет до хвороб у щоденному житті.

В. Романовський [10], порівнюючи показники розміру серця (порівняння маси серця до маси всього тіла), доводить, що серце людей, які проводять пасивне життя, менші, ніж серце людей, які інтенсивно працюють і проводять активний спосіб життя. Подібна ситуація існує і з серцями тварин, які проживають на свободі й у неволі. Для активних людей менше характерною є схильність до захворювань ішемічної хвороби серця, отже і більша ймовірність уникнути інсульту, інфаркту, більший опір раковим хворобам. Помірні фізичні вправи збільшують кількість імунних білків у крові, рух запобігає виникненню таких цивілізаційних проблем, як ожиріння й цукровий діабет. «Моторне звільнення», тобто добровільні заняття фізичною працею та руховою діяльністю у прийнятній для себе формі, звільняють людину від надмірного психічного напруження, апатії та депресії. Для людини, яка піддається сучасним тенденціям, тобто веде переважно сидячий спосіб життя, що веде до надмірної ваги та надмірного емоційного збудження, рух є беззаперечною біологічною потребою, як профілактичною, так і терапевтичною.

Щоб усвідомити значення руху, слід водночас усвідомлювати всі характеристики процесу виховання. Усвідомлення необхідності фізичної активності приходить лише тоді, коли ми розвиваємося до тієї міри, що починаємо розуміти, що фізична активність упродовж життя є необхідною біологічною потребою людини.

Рух – не лише біологічний вимір

Як пише М. Демель [3] у практиці фізичного виховання, у якій домінує чинник руху де факто звели до фізичних вправ, а теорія починає

зосереджуватися навколо моторних здібностей людини. Піднято значний інформаційний пласт, якому вже не притаманна описова й топографічна анатомія. Натомість, він базувався на функціональній анатомії, а згодом і на біомеханіці з опорою на біофізику й кібернетику. У ньому морфологія пов'язана з фізіологією в такий же спосіб, як структура та функції. До досліджень моторного розвитку людини долучилися й інші спеціалісти, серед яких особливе місце посів лікар-психолог Стефан Шуман, який описав її найбільш ранні фази: до- і протомоторну.

У розмаїтті емпіричних досліджень з'явилась і антропомоторика, міждисциплінарна наука про рухову сферу людини. Нею виокремлено головні види рухової поведінки: локомотивна, продуктивна, бойова та спортивна моторність (до якої відносять усі рухи тіла у процесі гри, розваг чи танців), а також міміку, пантоміму, жестикуляцію та артикуляцію.

До ключових понять цієї теорії належать такі: «фізична підготовленість», «фізична форма» й «мобільність». Виокремлено засади дослідження окремих моторних рис: ті, які можна виміряти й позначити кількістю (сила, міцність, гнучкість, спритність) і ті, які не можна виміряти, якісні (плинність і трансмісія руху, очікування, ритмічність тощо).

З'явилося все більше глибоких психомоторних досліджень, а саме таких вимірювань часу реакції на подразнення, рухової пам'яті, точності й координації рухів, рухової симетрії та асиметрії, зміни видів діяльності під час тренування тощо. Також було проведено роботу над систематизацією рухів людини. Оригінальна таксономія З. Гілевича, наприклад, охоплює такі категорії: елементарні рухи (на зразок літер у абетці), їхні комбінації (моторні склади), а також рухові акти (подібні до виразів, які уже мають певне значення), рухові дії (моторні фрази), і, нарешті, саму рухову активність.

З метою розпізнання рівня фізичного розвитку вихованця, а особливо його рухових здібностей, розроблено різноманітні методики й тести (наприклад, серія тестів Л. Денисюка). З метою забезпечення інформації про фізичний розвиток і підготовленість населення проводять масові дослідження та порівняння з нормою (вимірювання ступеня фізичної підготовленості Дж. Медлярського, визнане на світовому рівні, а потім його актуалізація у працях Р. Тжесньовського). Крім того, проводять систематичні дослідження, які демонструють розвиток за кількома вимірами: біологічним, психічним, суспільним, що дає змогу простежити співвідношення між різними показниками.

Висновки. Відправною точкою біологічної концепції фізкультурної освіти були природні, біологічні особливості, ними ж визначалися процедури й цілі фізкультурної освіти. Було б несправедливо стверджувати, що такі підходи до фізичного виховання не мали впливу на шкільну освіту. Ідеться про те, що фізичне виховання, на думку прихильників біологічної концепції, є відділеним від самого процесу

виховання, суто біологічно спрямованим процесом. Такий підхід визнано помилковим, зважаючи на прирівнювання фізичного виховання лише до руху та вправ. Це було визнано практиками, які підкреслювали виховні аспекти фізичного виховання й завдяки зусиллям яких з'явилася нова наукова дисципліна – педагогіка фізичного виховання.

Недоліком у практичній реалізації біологічної концепції є неврахування зв'язку між мисленнєвим процесом і дією, несвідоме відпрацювання рухів, автоматизм. Увесь педагогічний досвід засвідчує, що те, що у вихованні є притаманним талановитим учителям, базується не на автоматизмі, а на інтуїції й таланті, які підкріплюються знаннями з гуманістичної педагогіки.

Проте слід зазначити, що, незважаючи на названі недоліки, доробок описаної вище наукової школи, хоча дещо однобічний, є надзвичайно цінним і багатим. Більше того, він необхідний для практичної організації фізичного виховання, оскільки інші концепції його не заперечують, а пропонують інші підходи до таких його ключових понять, як «здоров'я» і «рух».

ЛІТЕРАТУРА

1. Crum B. A critical review of competing physical education concepts / B. Crum // *Current and Future Perspective*. – 1994. – P. 516–533.
2. Crum B. Competing orientations for P.E. curriculum development: Towards a consensus in the Netherlands and an international comparison / B. Crum // Williams L. Almond, & A. Sparkes (Eds.) *Sport and Physical Activity. Move towards Excellence*. – London : Spon, 1992. – P. 85–93.
3. Demel M. O trzech wersjach teorii wychowania fizycznego / M. Demel. – Kraków : Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha, 1990. – 30 p.
4. Fox K. R. Health related fitness testing in schools: Introduction and problems of interpretation / K. R. Fox, S.J. Biddle / *Bulletin of Physical Education*. – 1986. – № 22 (3). – P. 54–64.
5. Howley E. T. Health fitness instructor's handbook / E. Howley, B. Franks. – Champaign : Human Kinetics, 1999. – 48 p.
6. Kuński H. Ruch i zdrowie / H. Kuński. – Warszawa : Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, 1987. – 258 p.
7. Osiński W. Koncepcja «Health – Related Fitness» jako teoretyczna podstawa we współczesnym systemie wychowania fizycznego / W. Osiński // *Wychowanie fizyczne w nowym systemie edukacyjnym* ; Red. R. Muszkieta, M. Bronikowski. – Poznań : AWF, 2000. – P. 114–180.
8. Pańczyk W. Wychowanie fizyczne wobec wyzwań cywilizacji konsumpcyjnej / W. Pańczyk, K. Warchoń // *W kręgu teorii, metodyki i praktyki współczesnego wychowania fizycznego*. – Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. – P. 117–131.
9. Mynarski W. Koncepcja «sprawności fizycznej ukierunkowanej na zdrowie» jako podstawa edukacji fizycznej / W. Mynarski, R. Tomik // *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin – Polonia*. – Vol.LVIII, SUPPL. XIII, 168 SECTIO D, 2003. – S. 348–359.
10. Romanowski W. Fizjologia człowieka z elementami fizjologii ruchu / W. Romanowski. – Warszawa : AWF, 1973. – 359 s.
11. Romanowski W. Profilaktyczne znaczenie zwiększonej aktywności ruchu człowieka / W. Romanowski, A. Eberhard. – Warszawa : PZWL. – 180 s.

12. Strzyżewski S. Proces Wychowania w KF / S. Strzyżewski. – Warszawa : WSiP, 1990. – 120 s.
13. Szwarc H. Rekreacja i turystyka ludzi w starszym wieku / H. Szwarc, T. Wolańska, T. Łobożewicz. – Warszawa : Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, 1988. – 323 s.
14. Demel M. Teoria wychowania fizycznego / M. Demel, A. Skład. – Warszawa : PWN, 1986. – 255 s.

РЕЗЮМЕ

Скальски Д. Понятия «здоровье» и «движение» в биологической концепции физического воспитания в европейском среднем образовании.

В статье определены подходы к таким понятиям, как «здоровье» и «движение», в биологической концепции физического воспитания в европейском среднем образовании. Рассмотрены цели обучения и воспитания в отрасли физической культуры, а также подчеркнута важность индивидуального подхода к формулированию этих целей для каждой отдельной личности. Раскрыто влияние нехватки двигательной деятельности на человеческое здоровье, поэтому подчеркнута, что для современного человека, который ведет в основном сидячий образ жизни, и в результате этого страдает от чрезмерного веса и чрезмерного эмоционального возбуждения, движение – это биологическая потребность, как профилактическая, так и терапевтическая. Подчеркнуты особенности практической реализации биологической концепции физического воспитания в европейском среднем образовании.

Ключевые слова: биологическая концепция физического воспитания, здоровье, движение, цели физического воспитания, двигательная активность.

SUMMARY

Skalski D. The Notions «Health» and «Motion» in the Biological Concept of Physical Training in European Secondary Education.

In the article different approaches to such notions as «health» and «motion» in the biological concept of physical training in European Secondary Education have been defined. The objectives of education in the sphere of physical culture have been considered and also emphasized an importance of individual approach to formulation of these objectives for each person separately. The impact of the lack of motor activity on a person's health has been revealed and it has been emphasized that for a modern person, who led a sedentary lifestyle in most cases and as a result of it suffered from overweight and excessive emotional arousal, motion is indisputable biological need, both preventive and therapeutic.

The peculiarities of practical realization of physical education biological concept in European secondary education have been outlined. Curricula for physical education have been analyzed. It has been established that the majority of objectives are connected with biological dimension. The methods of establishment of physical form level have been systemized.

L. Denysiuk, J. Medliarski and R. Tzesniowski are considered to have made a great contribution in this sphere. In order to recognize the level of physical development of the pupils, and especially motor skills various methods and tests (for example, a series of tests by L. Denisyuk) have been developed. To provide information on physical development and fitness of the population massive research and comparison with the norm (measure the physical fitness of J. Medliarski recognized at a global level and its update in the works of R. Tzesniowski) are made. In addition, the conduct systematic studies that demonstrate progress in several dimensions: biological, psychological, social, allowing to trace the relationship between different indicators.

The opinions of the critics about this matter have been analyzed. It has been found that the main disadvantage attributed to this theoretical approach was its ignoring of educational and socialization potential of physical exercises and physical activity in general. It has been

pointed out that the main notions of biological concept such as «motion» and «health» were also crucial in other theoretical approaches to physical education organization in Europe, though their understanding and approaches to practical realization in physical culture were different.

Key words: *«a biological concept of physical education», «health», «motion», «the objectives of physical education», «physical training in European secondary education», «practical realization of a biological concept».*